

נספח 1. נוסח השאלון

שאלון לגבי ההתייחסות למשבר הקורונה

שלום! השאלון מיועד לבדוק מספר היבטים בהתייחסות פעילי/ות סביבה (ו/או כאלה העובדים/ות בתחום הסביבתי) למשבר הקורונה, ולקשרים בינו לבין משבר האקלים והמשבר הסביבתי בכלל. זאת לצורך מאמר בגיליון של "אקולוגיה וסביבה" שיצא בקרוב.

קבלת התוצאות (ולכן גם ניתוחן) מתבצעים באופן אנונימי. מעבר לכך, אמירות ספציפיות של משתתפים/ות עשויות להיות מצוטטות רק ממי שביעו הסכמתם לכך בסיום השאלון

אנא השיבו עד יום א' ה-19/4 בשעה 12:00 בצהריים, וכל הקדמה לטובה.

תודה רבה על השתתפותך!

1. האם כעת את/ה חושב/ת שמגפת הקורונה היא משבר בריאותי עולמי חמור (התעלם/י לרגע מההשפעות הכלכליות והאחרות) - ואם כן, שמוצדק לנקוט בצעדים מרחיקי לכת (למשל סגר, מעקב סלולרי...) למניעת התפשטותה?

2. לנוכח הידיעות שהגיעו כבר מינואר (בעיקר סוף ינואר) מסין על מגפה חדשה, מדבקת וקטלנית למדי, ללא חיסון או תרופה - באיזו מידה ייחסת להן חשיבות, והאם הערכת שתוך זמן קצר יחסית המצב יגיע לכדי תחלואה ותמותה ניכרות גם בארץ, סגר והשבתה של המשק? לשאלה זו והבאות תוכלו להיעזר ברשימת השתלשלות האירועים העיקריים בקישור הזה: https://docs.google.com/spreadsheets/d/1blcRi-kwnN0nngCRGHOrghxD_LYxE7ySFjDjeMKNs/edit?usp=sharing

3. במסגרת פעילות/מודעות סביבתית יש להניח שעסקת ב/נחשפת לתרחישים עתידיים (במקרים רבים קודרים) ולמודלים. האם עיסוק/חשיפה אלו השפיעו על כך שהבחנת במשבר הקורונה המתקרב באופן שונה מאשר אחרים שאינם עוסקים בתחום הסביבה? (למשל הבחנת בכך מוקדם יותר, או שהיית מודאג/ת יותר) או אולי להיפך - עיסוק ממוקד בנושאי סביבה גרם לך "לפספס" את המשבר המתקרב או להמעיט בחומרתו? או שאין קשר? אנא פרטו. תודה

4. במידה ונראה לך שהבחנת בבעייה מוקדם יחסית - האם נקטת בפעולות כלשהן (למשל: שכנוע אחרים, העמקה בלימוד הנושא, הצטיידות במסכות/מזון...)?

5. האם נתקלת בשלבים מוקדמים של משבר הקורונה בקולות (מהתקשורת, מאנשים מסביב) שהביעו דאגה מהעומד להתרחש, ואם כן, מה היה יחסך אליהם (הזדהות? חוסר יכולת להאמין? התנגדות)?

6. המשפטים הבאים הם היגדים לגבי דמיון ו/או קשר בין משבר הקורונה למשבר האקלים ולסביבה בכלל. סמנו בכל אחד את התשובה המתאימה לכם. מוזמנות/ים להוסיף עוד התייחסויות לתכנים אלה בתיבת המלל החופשי שבשאלה 8
(ההיגדים ותוצאות ההתייחסות אליהם מופיעים במאמר עצמו)

7. בהקשר לסעיף האחרון בשאלה הקודמת (בעניין "נקמת הטבע") - האם אני מרגיש/ה שניות (דואליות) - כלומר, למשל שאני מרגיש/ה שזה גם "מגיע לנו" ועדיין אני לא שמח/ה. אפשר גם להרחיב ע"י בחירת האופציה השלישית: כן / לא / אחר _____

אקולוגיה וסביבה 2020; 11(1):
חומם / האם למתריעים על משבר האקלים יש יכולת
משופרת להערכת סיכונים? המקרה של משבר הקורונה

8. מוזמנים/ות להוסיף כאן כל מה שנראה לכן/ם. למשל: איך הרקע האישי שלך (נניח תחום לימודים) השפיע על תשובותיך, התייחסות נוספת לנושאים שעלו בשאלות, דעתך לגבי הסיקור התקשורתית בשני המשברים, האם יש שאלות חשובות שלדעתך היה כדאי שיופיעו בשאלון ולא הופיעו... וכו'. תודה רבה.

9. אני מסכים/ה שאמירות שכתבתי בשאלון זה יצוטטו במאמר: כן / לא

נספח 2. ציטוטים נבחרים

שאלה 1. האם מגפת הקורונה נתפסת כעת כמשבר בריאותי חמור?

"מגפת הקורונה היא ללא ספק אירוע בריאותי חמור ואולם הפאניקה שהשתלטה בעקבותיה והשימוש בה למטרות פוליטיות העצימו מאוד את ההתנהלות מולה וגרמה לטעויות רבות בארץ ובעולם. יש הצדקה לנקוט צעדים כסגר באופן ספציפי במוקדי התפרצות, אין הצדקה לנקוט אמצעים הפוגעים בזכויות האזרח כמעקב סלולרי."

"מתקשה מאוד להחליט בנידון, אבל נוטה דווקא לכיוון שזו 'מגפה עם יחסי ציבור'. שמח שאני לא זה שצריך לקבל את ההחלטות..."

"משבר כן, בריאותי - בוודאי, אך הבעיה היא בעיקר בניהול שלו ובמידת הכסתו"ח של מקבלי ההחלטות – המוטות, לפיכך. זהו משבר המדגיש את חוסר הענייניות של מנהליו. הגורם העיקרוני הוא הפוליטי – ויתור והקלות במגבלות לבעלי כוח פוליטי, הזנחה ופגיעה בחלשים, הדרת נשים מגופי הניהול של המשבר (בעולם נשים מצטיינות בניהול משבר הקורונה. הגברים כושלים. בישראל הנשים מודרות)."

"Yes, but I can only judge by the news I've heard."

שאלה 2. האם ייחסת חשיבות לידיעות ראשונות והאם הערכת שתוך זמן קצר המצב יגיע בארץ לתחלואה משמעותית, סגר וכו'?

"התחלתי להיות מודאג רק לקראת סוף פברואר. לא הערכתי שנגיע להשבתה כמעט מוחלטת של המשק."

"בתחילת האירוע עקבתי אחר המתרחש בסין, ובהמשך היה ברור שהמגפה תגיע גם לארץ ויינקטו מהלכים כדי לצמצם את התפשטותה, כולל אפשרות לסגר"

"לא שיערתי שיגיע מצב כמו שאנחנו נמצאים בו היום."

"היה לי ברור שמדובר באירוע חמור, אך קיוויתי שיגיבו בזמן ויבלמו את ההתפשטות. לא ציפיתי שמנהיגים ומקבלי החלטות לא יגיבו בזמן או בצורה הראויה ושהמנגנונים הבין-לאומיים ייכשלו – אך כלל לא הופתעתי"

"I must admit I kind of thought it will remain in China"

שאלה 3. האם הבחנתך במשבר הייתה שונה מאשר אצל אחרים והאם יש קשר לעיסוק בתחום הסביבה וההיחשפות לתרחישים עתידיים ולמודלים?

"המשברים נתפסים כעניין של עוד כמה שנים קדימה, ולא ציפיתי לאיום מיידי."

"לא הרגשתי מוקדם מאחרות או מאחרים."

"קשה לי לראות קשר – הראייה שלי היא בדרך כלל אופטימית."

"העיסוק שלי הוא סביבתי אך לא אפידמיולוגי, ולכן לא התעמקתי עם תרחיש מסוג זה"

"הרגשתי שאין קשר. לי אישית היה ברור מראש שאין להקל ראש במצב מתפתח לא מוכר עם פוטנציאל נזק ממשי, וככל שהיו יותר ידיעות על כך הדבר הדגיש את הסכנה והצורך להיערך. אני חושב שרק בדיעבד פעילי הסביבה יודעים להסיק מהר את המסקנות ולעשות הקבלות בין משבר הקורונה למשבר האקלים. העניין הוא האופי של אנשים – מידת האמון שלהם במדע/ממסד/פוליטיקאים, יכולת הערכת הסיכונים שלהם והגישה האופטימית/פסימית שלהם."

"The threat of disease is much more rapid and individual. During coronavirus, I have not stopped carrying out my daily environmental measures, but subconsciously I have been focusing more on the pandemic than the environmental crisis. This is because the pandemic is new and climate change has been present all my life. Although, I realise that the two crises are linked."

שאלה 4. האם נקטת פעולות מוקדמות כלשהן?

"פרסום קריאה לעצירת אירועים המוניים, הצטיידות במזון."

"אומנם גם אני הושפעתי במידה מסוימת ממסע ההפחדה שהתחולל בארץ, אך מלכתחילה התרשמתי שהמסע מוגזם ומשמש למטרות פוליטיות וחורג מהתנהלות עניינית. עקבתי אחר ההתרחשות וניהולה בספקנות, ולא נקטתי מהלכים של הצטיידות אלא לאחר שהם נדרשו בעקבות ההגבלות"

"הצטיידתי במזון יבש מעט יותר משאני קונה בדרך כלל."

"לא באופן מיידי, רק לאחר ההגבלות לקראת סגר חלקי"

"I didn't notice the crisis early."

התייחסויות כלליות

"אני מקווה שהקורונה תשפיע ותשנה דברים אבל לא בטוח שזה יקרה ברמה העולמית או המדינית, בטח לא בהקשר של משבר האקלים (אני לא שומעת שקושרים בין השניים). אני כן חושבת, מקווה שזה ישנה דברים לפחות ברמה האישית של כל אחד. סדרי עדיפויות בחיים וכו'. אולי גם שינוי אורח חיים."

"אני חושב שהכי חשוב להתייחס לכל המצב התודעתי הגלובלי והמקומי. יש מסמוס של הקהילה הבינ"ל וחוסר אמון במוסדות ובמדענים. עלייה של פופוליזם ולאומיות בעשורים האחרונים יוצר מצב שלא ניתן לשתף פעולה אל מול אתגרים חוצי גבולות. האחדות האנושית היא הדבר שהכי חסר, וזה נכון למול כל אתגר - קורונה, אקלים, מלחמות, עוני... יש גם חוסר משווע במנהיגים ראויים וחזקים שיאגדו את האנושות, אך גם בבסיס חוסר אמון/רצון של אנשים בעולם גלובלי מאוחד. וככה כל אחד לעצמו."

"לתפיסתי זה בסדר גם למות... טוב להיאחז בחיים, אבל לא בכל מחיר. בגלל המאבק בקורונה הזנחנו נושאים אחרים, מה שיביא לנזקים גדולים עשרת מונים."

"אני חושב שהתגובה החריפה לקורונה מובנת, וגם משמחת. אבל אני בהחלט מצטער לראות שבתחומים אחרים, ובפרט בתחום משבר האקלים, התגובה נשארת מגומגמת וצולעת. היה טוב לו פעלו באופן חמור הרבה יותר בתגובה למשברים אחרים: אקלים, היכחדות מינים, משברי פליטים למיניהם, מחלות שתוקפות את אפריקה ולא את המערב וכו'."

נספח 3. הקורונה כ"נקמת הטבע"?

ההיגד "משבר הקורונה הוא סוג של 'נקמת הטבע' על היחס של האנושות לטבע ולסביבה וחוסר האכפתיות של אנשים" הוצג מהסיבות הבאות:

1) נתקלתי באמירות מסוג זה לאו דווקא אצל סביבתנים, ואולי אפילו לא במיוחד אצלם, אלא בקרב אנשים בציבור הרחב, וכן בלא מעט תגובות בעיתונים.

2) לדעתי, ייתכן שאמירות כאלה גורמות לחלק מהאנשים לחשוב מחדש על יחסי אדם-סביבה, חשיבה שיכולה לתרום גם לשינויים חיוביים. מצד שני, הן בעייתיות כי הן מבטאות ויוצרות אווירה פשטנית, שאינה מעודדת חקירה של הסיבות לפרוץ המגפה ושל בעיות סביבתיות, ושעלולה דווקא להביא לפטליזם.

להלן כמה התייחסויות להיגד זה (יש לציין ששמחתי לראות שגישה זו אינה רווחת):

"בעניין 'נקמת הטבע' – זה תיאור אפשרי / פואטי-משהו של המצב, אבל לא הייתי מביא אותו כבחירה ראשונה לתיאור כזה."

"מעדיף 'תגובת הטבע' על ההאנשה המייחסת לו רצון לנקום (מותר הטבע מן האדם) יש לדעתי קשר הדוק בין הנזק החמור שגורמת החברה האנושית לטבע ולמערכות האקולוגיות ובין התפרצות של מגפות כדוגמת הקורונה כמו גם פגעי טבע אחרים שנגרמים כתוצאה מההתנהלות של האנושות הפוגעת בסביבה ומתעלמת מהצורך לשמור על איזון בין פיתוח ושמירה על הטבע והסביבה ובנוסף יש גם סיבות אחרות להתפרצות מגפות ובהן הצטופפות האנושות התלות המוגזמת בחיסונים ועוד."

"נקמת טבע האדם."

"זה רק טבעי שגורמי מחלות יעברו בין יצורים שונים וגם מגפות נגרמות מהרבה סיבות לכן קשה לי עם האמרה הזאת."

"נקמת הטבע' זו מיסטיקה, ואינה חלק מעולמו של מדען. מגפות מלוות את האדם מאז ומתמיד. היום הן רק מתפשטות מהר יותר בגלל הצפיפות ובגלל אמצעי התחבורה."

"Nature doesn't act by revenge! :) It's the human race not caring for themselves, their house and garden (earth). Children fight (the human race) and get into scrapes, but mother (nature) patches them up and looks after them."

"Strange, I don't think it is "nature's revenge" and yet I kind of feel it is :)"